

Η Σκάλα Λουτρών Λέσβου

Το τοπίο στη λογοτεχνία

Οδυσσέας Ελύτης, «Στα χτήματα βαδίσαμε όλη μέρα», από τη συλλογή: *Ήλιος ο Πρώτος*, Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα 1943.

«...Στα χτήματα βαδίζαμε όλη μέρα
Με τις γυναίκες του ήλιους τα σκυλιά μας
Παίξαμε τραγουδήσαμε ήπιαμε νερό
Φρέσκο ξεπήδαγε από τους αιώνες.»

Οδυσσέας Ελύτης, *Το Άξιον Εστί*, Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα 1959.

«...Το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Όμηρου
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.
Εκεί σπάροι και πέρκες
ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
Θεοί μελαχρινοί, Θείοι κι εξάδελφοι
Το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κουπιά·
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα πρώτα Δόξα Σοι.
[...]

Και πολύ πιο βαθιά πίσω απ' τα κύματα
στο Νησί με τους κόλπους των ελαιώνων
Μια στιγμή μου εφάνηκε θωρούσα Εκείνον
που το αίμα του έδωσε να σαρκωθώ
τον τραχύ του Αγίου δρόμο ν' ανεβαίνει
μια φοράν ακόμη
Μια φοράν ακόμη
στα νερά της Γέρας ν' ακουμπά τα δάχτυλα
και τα πέντε ν' ανάβουνε χωριά
ο Παπάδος, ο Πλακάδος, ο Παλαιόκηπος
ο Σκόπελος και ο Μεσαγρός
εξουσία και κλήρος της γενιάς μου.»

Μοιρολόγι, από το βιβλίο: *Τραγουδώντας και κουβεντιάζοντας στα Λουτρά*,
(επιμέλεια: Μαρία Σαμαρτζή), Εκδόσεις Αστερίας, Αθήνα 1998.

Ι χάρους θέλει σκότουμα
μι ασημένις μπάλις
γιατί χουρίζ' αντρόγυνα
πιδιά 'που τις μανάδισ

Έμπ' η φουτιά στου σπίτι μας
τσ' ήβγ' αμ' του παναθύρι
τσ' έκαψι ούλα τα Λουτρά
τσ' ούλη τη Μυτιλήνη

Του μνήμα σου χουρτάριασι
τσ' ήρτα να βουτανίσου
να χύσου μαύρα δάκρυα
μήπους τσι σ' ανιστήσου

Βουνά μη πρασινίσιτι
δέντρα ξιριζουθείτι
έχασα ο παιδάκι μου

ούλα να μαραθείτι

Ήλι μου βιάστηκис πουλύ
να πας να βασιλέψεις
ν' αφήσεις του σπιτάκι σου
τσ' αλλού να πας να πέσεις

Θανάσης Παρασκευαΐδης, *Τα λιόδεντρα και οι ξωμάχοι πάνω στη Λέσβο*, Έκδοση της Τοπικής ένωσης δήμων και κοινοτήτων Νομού Λέσβου, 1982.

«...Παλεύοντας με την ασβεστόπετρα και τη λίγη γης, ένας λαός, ένδεκα εκατομμύρια, ορθώνει τα τυραννισμένα, σταχτόμαυρα κορμιά του, ακροβολισμένα πάνω σε τετρακόσιες πενήντα χιλιάδες στρέμματα του νησιού. Οι άνθρωποι εδώ ανασαίνουν φως και χρώματα. Ασημόγκριζες, ξαπλώνονται πάνω στις απλωτές επίπεδες ράχες του νησιού. Στρατεύματα ατέλειωτα.

[...]

Τα τετρακόσια πενήντα χιλιάδες στρέμματα των ελαιώνων, δεν μοιάζουν με τις διακόσιες πενήντα χιλιάδες στρέμματα των ανέμελων ίσκιων των πευκώνων. Σ' αυτά τα τετρακόσια πενήντα χιλιάδες στρέμματα, πέφτει το τσαπί, κι' ο ιδρώτας του ξωμάχου. Αυτού του αθλητή της ελιάς. Εδώ ο ξωμάχος πλουμίζει τον ελιώνα. Δουλεύει το χώμα του. Το κοπρίζει. Κόβει τους κουλουριζίτες. Ξεριζώνει τα ζιζάνια. Τον ζευγαρίζει. Τον κάνει άκρατο σαν εκκλησιά. Έμαθε το μεράκι σ' αυτή τη σκληρή δουλειά. Μπαίνει ο ήλιος ελεύθερα μέσα του. Χτυπά άσπλαχνα το χώμα του. Μυρίζει ο ελιώνας σα να καίγεται λιβάνι. Το χώμα του καίει σα λάβα. Εδώ δεν έχει ίσκιους, όπως μέσα στον πευκώνα. Πάνω απ' τον ελιώνα είναι ο ουρανός. Πάνω απ' τον πευκώνα το πυκνό φύλλωμα που σ' αιχμαλωτίζει. Ο άνθρωπος μένει αφεντικό μέσα στον ελιώνα. Είναι δημιούργημά του.

[...]

Το στράτευμα αυτών των δουλευτών, αρχίζει από κει που τελειώνει το ανέμελο δάσος του πευκώνα της Κράτηγος. Αυτής της μόστρας του νησιού, για κείνον που 'ρχεται στο νησί. Κάηκε απ' τους οικοπεδοφάγους και δεν καθρεφτίζεται πια στη θάλασσα. Το στράτευμα των ελιών ανεβαίνει στην Αμαλή. Στη κορφή της Κούρτερης. Σκεπάζει την Αγιά Μαρίνα. Το Πληγώνι. Το Καγιάνι. Ανεβαίνει στον γκρίζο Στρόβιλο. Ζώνει τον Άγιο Λια απ' τ' Ακρωτήρι. Τη Βαρεία. Το Ακλειδιού. Τραβά στη ρεματιά του Αγίου Βαρθολομιού τα Λουτρά. Απ' το Πλατύ Χωράφι πετιέται στη Μέλισσα.

Γιομίζει τ' Αληφαντά. Τον Χάλακα, που οι λατόμοι του 'φαγαν τη κορφή, αφήνοντας να χαίνει η κόκκινη σάρκα του. Τραβά στην Παγανή. Ανταμώνει την πλημμύρα που έρχεται απ' τα Λουτρά, τη Σκάλα Λουτρών, το Ακόθ. Τον μικρό κάμπο της Αγιάς Μελάνης. Το Πυργί. Το Κέντρο για να ξεχυθεί πάνω στη Λάρισσο. Φτάνει ως τσι Λάπς 'τσι Μυλ' για να σταματήσει στο Κουφό Βουνό, στην εκκλησιά των Αρχαγγέλων. Από κει ροβολά, για να φτάσει, αψηλά, στον Ασώματο. Πέρα στην Αγιάσο.

Οδυσσέας Ελύτης, «Σώμα του καλοκαιριού», από την ποιητική συλλογή «Ήλιος ο Πρώτος», Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα 1943.

Ποιος είναι αυτός που κείται στις πάνω αμμουδιές;
Ανάσκελα φουμέρνοντας ασημοκαπνισμένα ελιόφυλα
Τα τζιτζίκια ζεσταίνονται στ' αυτιά του
Τα μυρμήγκια δουλεύουνε στο στήθος του
Σαύρες γλιστρούν στη χλόη της μασχάλης
Κι από τα φύκια των ποδιών του αλαφροπερνά ένα κύμα
Σταλμένο απ' τη μικρή σειρήνα που τραγούδησε:

Ω σώμα του καλοκαιριού γυμνό καμένο
Φαγωμένο από το λάδι κι από το αλάτι
Σώμα του βράχου και ρίγος της καρδιάς
Μεγάλο ανέμισμα της κόμης λυγαριάς
Άχνα βασιλικού πάνω από το σγουρό εφηβαίο
Γεμάτο αστράκια και πευκοβελόνες
Σώμα βαθύ πλεούμενο της μέρας!